

**ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครู
โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย
PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TEACHER'S OUTDOOR LEADERSHIP
OF WAT HUAY CHORKHAE WITTAYAKOM SCHOOL**

¹อัศรพล สุวรรณชัย Aukarapol Suwannathai ²อภิรดี จรียารังษิโรจน์ Apiradee Jariyarangsiroge
^{1,2}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6680160227@student.chula.ac.th

Article Received: June 14, 2025. Revised: December 21, 2025. Accepted: December 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย จำนวน 112 คน และได้รับแบบสอบถามกลับมาที่สมบูรณ์จำนวน 90 ชุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.949 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัยในภาพรวม พบว่า ทักษะที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified} = 0.81$) รองลงมา คือ ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร ($PNI_{modified} = 0.79$) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($PNI_{modified} = 0.78$) ทักษะด้านการแก้ปัญหา ($PNI_{modified} = 0.76$) และทักษะด้านการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.70$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การพัฒนาภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่

Abstract

This research is a descriptive study aimed at examining the current conditions, desired conditions, and development needs for outdoor activity leadership among teachers at Wat Huai Chorkhae Wittayakom School. The population consisted of 112 teachers from Wat Huai Chorkhae Wittayakom School. The research instrument was a rating scale questionnaire with content validity of 1.00 and reliability of 0.949. Statistical analyses employed included frequency, percentage, arithmetic mean standard deviation, Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis.

The research findings revealed that the current state of outdoor activity leadership development among teachers at Wat Huai Chorkhae Wittayakom School was at a moderate

level overall. The desired state of outdoor activity leadership development among teachers at Wat Huai Chorkhae Wittayakom School was at the highest level overall. Regarding the development needs for outdoor activity leadership among teachers at Wat Huai Chorkhae Wittayakom School, the findings showed that the skill with the highest Priority Needs Index was safety skills ($PNI_{modified} = 0.81$), followed by resource management skills ($PNI_{modified} = 0.79$), outdoor technical skills ($PNI_{modified} = 0.78$), problem-solving skills ($PNI_{modified} = 0.76$), and communication skills ($PNI_{modified} = 0.70$), respectively.

Keywords: Needs Assessment, Leadership Development, Outdoor Activity Leadership

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ และบริบททางสังคมที่ซับซ้อน ส่งผลให้กระบวนการจัดการศึกษาไม่สามารถยึดติดอยู่กับการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป เยาวชนยุคใหม่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะที่จำเป็นในอนาคต อาทิ ทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่าจากสถานการณ์ปัจจุบัน ที่เกิดเหตุการณ์รบบัสทัศนศึกษาเกิดอุบัติเหตุและเพลิงไหม้ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียอันสะเทือนใจ กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับมาตรการความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมนอกสถานที่มากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดแนวทางและระเบียบที่ชัดเจนสำหรับสถานศึกษา โดยเฉพาะประเด็นด้านความพร้อมของยานพาหนะ บุคลากรผู้ควบคุมกิจกรรม และการวางแผนเผชิญเหตุ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองและสังคมโดยรวม ทั้งยังส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์ของประเทศไทยพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศในยุโรป เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย (ศธ. 360 องค์ฯ, 2567)

ในกระบวนการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ออกแบบกิจกรรม ผู้บริหารจัดการ และผู้นำที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย โดยภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ (Outdoor Leadership) ของครูจึงเป็นทักษะที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยทั้งทักษะทางเทคนิค (Hard Skills) เช่น การวางแผน การประเมินความเสี่ยง และการจัดการทรัพยากร รวมถึงทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Soft Skills) อาทิ การสื่อสาร การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการสร้างแรงจูงใจ (Priest, 1999; Martin et al., 2006) งานวิจัยในต่างประเทศและในประเทศไทยต่างชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของครูในการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีต่อการพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน โดย Hayashi and Ewert (2006) พบว่า ผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะชีวิตของผู้เรียน กิจกรรมนอกสถานที่ที่สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำ

และทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญอย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของครู ทั้งด้านองค์ความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษานอกห้องเรียน การจัดการความเสี่ยง และการประเมินผลกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Shooter et al., 2009; Thomas, 2015)

การพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่ถูกเน้นย้ำในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ครูที่มีภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่จะสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน เนื่องจากสามารถออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำนายและมีความหมาย ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นผ่านการปฏิบัติจริง งานวิจัยของ Hayashi and Ewert (2006) พบว่า ผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีความเชี่ยวชาญสูงช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหาที่เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูที่ขาดภาวะผู้นำในด้านนี้จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และอาจสร้างความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของนักเรียน (Martin et al., 2006) ในทางตรงกันข้าม ครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบจะสามารถใช้กิจกรรมนอกสถานที่เป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาความมั่นใจในตนเองของนักเรียน (Thomas, 2015)

ดังนั้น การลงทุนในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญยิ่งในการยกระดับคุณภาพของครูและสร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะเหมาะสมสำหรับอนาคตของประเทศ การพัฒนาครูในด้านนี้ไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อนักเรียนในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับระบบการศึกษาที่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีทักษะครบถ้วนและพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 4 ของโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ จึงนำไปสู่ความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยายโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 แหล่งข้อมูล ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ (Outdoor Leadership) 2) การพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ 3) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย

- 1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิด ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ และ 2) การพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประชากร คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย จำนวน 112 คน ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 4 คน ครู จำนวน 108 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนย่อย ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย เป็นข้อคำถามปลายเปิด
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในเดือนเมษายน พ.ศ.2568 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form
5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติ ดังนี้ ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากนั้นหาค่าความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย โดยใช้สถิติค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\mu = 2.81, \sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทักษะด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 2.95, \sigma = 0.52$) รองลงมา ทักษะด้านการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 2.91, \sigma = 0.59$) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($\mu = 2.84, \sigma = 0.51$) และทักษะด้านการจัดการทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยปานกลาง ตามลำดับ ส่วนผลลัพธ์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะด้านความปลอดภัย ($\mu = 2.58, \sigma = 0.83$) อยู่ในระดับน้อย

สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.53, \sigma = 0.60$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะด้านความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.66, \sigma = 0.64$) รองลงมา คือ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ($\mu = 4.53, \sigma = 0.51$) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($\mu = 4.50, \sigma = 0.67$) และ ทักษะด้านการสื่อสาร ($\mu = 4.48, \sigma = 0.60$) และทักษะด้านการจัดการทรัพยากร ($\mu = 4.47, \sigma = 0.58$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวม คือ 0.61 โดยด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified} = 0.81$) รองลงมา ได้แก่ ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร ($PNI_{modified} = 0.61$) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($PNI_{modified} = 0.58$) ทักษะด้านการแก้ปัญหา ($PNI_{modified} =$

0.56) ส่วนด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ทักษะด้านการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.52$) ดังในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า $PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1. ทักษะด้านความปลอดภัย	2.58	0.51	ปานกลาง	4.66	0.64	มากที่สุด	0.81	1
2. ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร	2.78	0.83	ปานกลาง	4.47	0.58	มาก	0.61	2
3. ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง	2.84	0.74	ปานกลาง	4.5	0.67	มากที่สุด	0.58	3
4. ทักษะด้านการสื่อสาร	2.95	0.52	ปานกลาง	4.48	0.6	มาก	0.52	5
5. ทักษะด้านการแก้ปัญหา	2.91	0.59	ปานกลาง	4.53	0.51	มากที่สุด	0.56	4
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.81	0.64	ปานกลาง	4.53	0.60	มากที่สุด	0.61	

ตารางที่ 2 การพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำกิจกรรม นอกสถานที่	PNI _{modified}	อันดับ	ความถี่และค่าร้อยละ	วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่						
				การโค้ช	ระบบพี่เลี้ยง	การเรียนรู้จากการทำงาน ปฏิบัติงาน	การหมุนเวียนงาน	การอบรมและ สัมมนา	การเรียนรู้ด้วย ตนเอง	การศึกษาดูงาน
1) ทักษะด้านความปลอดภัย	0.81	1	f	10	8	25	5	22	-	20
			P	11.11	8.89	27.78	5.56	24.44	-	22.22
2) ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร	0.79	2	f	12	10	8	4	28	6	22
			P	13.33	11.11	8.89	4.44	31.11	6.67	24.44
3) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง	0.78	3	f	7	11	18	14	22	6	12
			P	7.78	12.22	20.00	15.56	24.4	6.67	13.33
4) ทักษะด้านการสื่อสาร	0.76	4	f	18	15	9	5	21	7	15
			P	20.00	16.67	10.00	5.56	23.33	7.78	16.67
5) ทักษะด้านการแก้ปัญหา	0.70	5	f	8	10	22	13	7	16	14
			P	8.89	11.11	24.44	14.44	7.78	17.78	15.56
ผลรวม (f)				55	54	82	51	97	35	86

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้วิทยาคม โดยมี 3 องค์ประกอบ ที่ควรให้ความสำคัญและต้องเร่งพัฒนาเป็นลำดับแรก ดังนี้ ดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ ทักษะด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified} = 0.81$) ดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 ได้แก่ ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร ($PNI_{modified} = 0.79$) และดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($PNI_{modified} = 0.78$) โดยการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้วิทยาคม พบว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีค่าความถี่สูงสุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ การอบรมและสัมมนา (ความถี่รวม 97 คน) การศึกษาดูงาน (ความถี่รวม 86 คน) และ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน (ความถี่รวม 82 คน) ตามลำดับ

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้วิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้วิทยาคม ทักษะที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified} = 0.81$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูยังขาดความรู้ความเข้าใจและความมั่นใจในการจัดการความเสี่ยงและรักษาความปลอดภัยในกิจกรรมนอกสถานที่ การที่ทักษะนี้มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดอาจเกิดจากลักษณะของกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงที่หลากหลาย ทั้งจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติ อุปกรณ์ และพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางและประสบการณ์ในการจัดการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Martin et al., (2006) ที่พบว่า ความปลอดภัยเป็นปัจจัยหลักที่ผู้สอนกิจกรรมกลางแจ้งให้ความสำคัญมากที่สุด และเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ

ทักษะที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ ทักษะด้านการจัดการทรัพยากร ($PNI_{modified} = 0.79$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูยังขาดทักษะในการวางแผน จัดสรร และใช้ทรัพยากรต่างๆ สำหรับจัดกิจกรรมนอกสถานที่ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์ งบประมาณ และเวลา การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ต้องอาศัยการประสานงานหลายฝ่าย การคำนวณต้นทุน และการเตรียมความพร้อมที่ครอบคลุม ซึ่งแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนทั่วไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Priest, S. (1999) ที่เห็นว่า การจัดการทรัพยากรเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นผู้นำกิจกรรมกลางแจ้งที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่ทรัพยากรมีข้อจำกัดและต้องการการใช้อย่างคุ้มค่า

ทักษะที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับที่สาม คือ ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง ($PNI_{modified} = 0.78$) ซึ่งแสดงว่าครูยังต้องพัฒนาทักษะเฉพาะทางในการใช้อุปกรณ์ การเดินทาง การตั้งค่าย และเทคนิคต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง ทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมและเป็นสิ่งที่ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ผ่านการฝึกอบรมและการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brandt, K. W. (2016). ที่ระบุว่า ทักษะเทคนิคเป็นความสามารถพื้นฐานที่ผู้นำกิจกรรมกลางแจ้งต้องมี แต่ไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่กำหนดความสำเร็จของการเป็นผู้นำ

ทักษะด้านการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.76$) และ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ($PNI_{modified} = 0.70$) แม้จะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำกว่า แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีความต้องการพัฒนาในทุกทักษะ แต่ให้ความสำคัญกับทักษะด้านความปลอดภัยและการจัดการทรัพยากรมากกว่า เนื่องจากเป็นทักษะที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จและความปลอดภัยของกิจกรรม

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ที่ครูต้องการ

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ การอบรมและสัมมนา (ความถี่รวม 97 คน) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูยังต้องการความรู้เชิงทฤษฎีและเทคนิคเฉพาะทางจากผู้เชี่ยวชาญ การที่วิธีนี้ได้รับความนิยมในทุกทักษะ โดยเฉพาะในทักษะด้านการจัดการทรัพยากร (31.11%) ทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้ง (24.44%) และทักษะด้านการสื่อสาร (23.33%) แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดโปรแกรมการอบรมที่ครอบคลุมและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Brandt (2016) ที่เน้นว่า การอบรมเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความรู้และความเข้าใจพื้นฐานสำหรับผู้นำกิจกรรมกลางแจ้ง

วิธีการพัฒนาที่ได้รับความนิยมรองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ความถี่รวม 86 คน) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูต้องการเรียนรู้จากตัวอย่างการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก โดยเฉพาะในทักษะด้านการจัดการทรัพยากร (24.44%) และทักษะด้านความปลอดภัย (22.22%) การเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ครูได้เห็นการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงและสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ewert and Sibthorp (2014) ที่เสนอว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำกิจกรรมกลางแจ้ง

การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน (ความถี่รวม 82 คน) เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับสาม ซึ่งได้รับความนิยมสูงสุดในทักษะด้านความปลอดภัย (27.78%) และทักษะด้านการแก้ปัญหา (24.44%) แสดงให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเฉพาะทักษะที่ต้องใช้การตัดสินใจเร่งด่วนและการจัดการสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Martin (1998) เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนอกสถานที่

วิธีการพัฒนาที่ได้รับความนิยมน้อย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (ความถี่รวม 35 คน) ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าครูยังขาดความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือขาดแหล่งข้อมูลและแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม สำหรับทักษะด้านกิจกรรมนอกสถานที่ที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางและมีความเสี่ยง การเรียนรู้ด้วยตนเองอาจมีข้อจำกัดในเรื่องความปลอดภัยและความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ การหมุนเวียนงาน (ความถี่รวม 51 คน) ก็ได้รับความนิยมค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านบุคลากรในโรงเรียน หรือโครงสร้างการบริหารงานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการหมุนเวียนงาน

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัยมีความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ในทุกทักษะ โดยให้ความสำคัญกับทักษะด้านความปลอดภัยเป็นลำดับแรก และต้องการพัฒนาผ่านวิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะการอบรมและสัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางแผนการพัฒนาครูในด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการจริง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากทักษะที่มี “ความต้องการจำเป็นสูงสุด” ไปสู่การพัฒนาทักษะเสริมอื่นๆ ซึ่งสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

1. เสริมสร้างทักษะด้านความปลอดภัย (Establish Safety) ครูต้องมีพื้นฐานความรู้และทักษะในการจัดการความเสี่ยง ความปลอดภัยของผู้เรียน และการเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดเหตุไม่คาดฝัน ถือเป็น “จุดเริ่มต้น” และ “แกนกลาง” ของการพัฒนาภาวะผู้นำกลางแจ้ง
2. พัฒนาทักษะด้านการจัดการทรัพยากร (Enhance Resource Management) ครูจำเป็นต้องมีทักษะในการวางแผน จัดสรร และใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร อุปกรณ์งบประมาณ หรือเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจัดกิจกรรมนอกสถานที่ซึ่งมีข้อจำกัดและความไม่แน่นอนสูง
3. ฝึกฝนทักษะเทคนิคกลางแจ้ง (Develop Outdoor Skills) ครูต้องมีความสามารถใช้อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม เช่น การเดินป่า ตั้งค่าย ใช้เข็มทิศ และเครื่องมือสนามได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนภาคปฏิบัติ
4. เสริมทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจ (Strengthen Problem Solving and Decision Making) กิจกรรมกลางแจ้งมีความไม่แน่นอนสูง ครูต้องสามารถประเมินสถานการณ์เฉพาะหน้า ตัดสินใจได้รวดเร็วแม่นยำและไม่ตื่นตระหนก
5. ยกระดับทักษะด้านการสื่อสารและภาวะผู้นำ (Elevate Communication and Leadership) สุดท้าย ครูที่ดีต้องมีภาวะผู้นำและสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจ และนำพานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายของกิจกรรมนอกสถานที่ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ดังนี้

1.1 เนื่องจากผลวิจัยพบว่าทักษะด้านความปลอดภัยมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านความปลอดภัยโดยเฉพาะด้านการประเมินความเสี่ยง การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการจัดการเหตุฉุกเฉิน เพื่อวางรากฐานให้ครูมีความมั่นใจในการดูแลนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมนอกสถานที่อย่างปลอดภัยและเป็นระบบ

1.2 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าทักษะด้านการจัดการทรัพยากร มีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 2 ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถาบันฝึกอบรมครู ควรสนับสนุนเชิงระบบโดยจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาศักยภาพของครูด้านภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ อาทิ การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเชิงลึก การให้ทุนศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี และการวางนโยบายสนับสนุนการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยและได้คุณภาพ

1.3 เนื่องจากผลวิจัยพบว่าทักษะด้านเทคนิคกลางแจ้งมีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 3 ดังนั้นจึงควรพัฒนาแผนการฝึกอบรมแบบบูรณาการตามลำดับความต้องการจำเป็น เช่น หลักสูตร “ผู้นำกิจกรรมกลางแจ้งมืออาชีพ” ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ความปลอดภัย การจัดการทรัพยากร ทักษะเทคนิคกลางแจ้ง การแก้ปัญหา และการสื่อสาร ซึ่งควรจัดเป็นโปรแกรมการอบรมที่มีความต่อเนื่อง และประเมินผลเป็นระยะ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาครูรายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) โดยอ้างอิงจากค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน เพื่อให้การพัฒนาครูเป็นไปอย่างตรงจุด สอดคล้องกับจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อต่อยอดจากผลการวิจัยเชิงบรรยาย โดยออกแบบและทดลองใช้แผนพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครูอย่างเป็นระบบ เช่น การออกแบบโมดูลอบรม การสร้างกิจกรรมฝึกทักษะ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาในแต่ละด้านอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อเพิ่มความลึกและความชัดเจนของข้อมูล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือการสังเกตพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อเสริมข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม

2.3 ควรขยายขอบเขตของประชากรและพื้นที่ศึกษา จากการวิจัยเฉพาะในโรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย ไปยังโรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่เดียวกัน หรือในจังหวัดอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นและความแตกต่างเชิงบริบทของภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่

2.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนโดยเฉพาะด้านทักษะชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือความมั่นใจในตนเอง เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ทางการศึกษาอันเกิดจากการพัฒนาภาวะผู้นำของครูอย่างชัดเจน

2.5 ควรศึกษาความพร้อมด้านระบบสนับสนุนในสถานศึกษา เช่น งบประมาณ เวลา นโยบาย และความร่วมมือของชุมชน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรืออุปสรรคสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำกิจกรรมนอกสถานที่ของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศธ. 360 องศา. (2567). การประชุมกำหนดมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา. แหล่งที่มา https://moe360.blog/2024/10/11/safety_sense/ สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- Brandt, K. W. (2016). Outdoor Leadership Development Training.
- Enoksen, E. and Lynch, P. (2018). Learning leadership: Becoming an outdoor leader. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(2), 176-188.
- Ewert, A. W. and Sibthorp, J. (2014). Outdoor adventure education: Foundations, theory, and research. *Human Kinetics*.
- Hayashi, A. and Ewert, A. (2006). Outdoor leaders' emotional intelligence and transformational leadership. *Journal of Experiential Education*, 28(3), 222-242.
- Martin, B., Cashel, C. W. and Wagstaff, M. (2006). *Outdoor leadership: Theory and practice*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Martin, P. (1998). Education ideology and outdoor leadership education: Why ORCA and the AOEC exist. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 3(1), 14-20.
- Priest, S. (1999). Outdoor leadership competencies. *Adventure Programming*.
- Shooter, W., Sibthorp, J. and Paisley, K. (2009). Outdoor leadership skills: A program perspective. *Journal of Experiential Education*, 32(1), 1-13.
- Thomas, G. (2015). Signature pedagogies in outdoor education. *Asia-Pacific Journal of Health, Sport and Physical Education*, 6(2), 113-126.